हरेक खबर, विशेष खबर

जि.प्र.का.सि.द.नं. ११७/०७६/०७७

राष्ट्रिय दैनिक

लहानपोस्ट

LAHANPOST DAILY

वर्ष : ०१ अंक : ५७ पृष्ठ : ४ २०७७ भदौ २५ गते बिहीबार (Thursday 10 September 2020) www.lahanpost.com मूल्य रु. ५।-

FOLLOW US facebook: lahanpost YouTube : lahanpost twitter : lahanpost instragram : lahanpost

ADMISSION OPEN
For Grade
XI & XII
Science & Management
LAHAN PARAGON PUBLIC SCHOOL
Hospital Chowk Lahan, Siraha
Contact : Principal 9852830551

तराई मधेसमा जितिया पर्व सुरु

जितिया पर्व श्रद्धा र भक्तिपूर्वक मनाइँदै

फाईल फोटो

लहान । तराई क्षेत्रमा जितीया पर्व सुरू भएको छ । तराईमा यस्ता धेरै पर्व छन्, जसको आ–आफ्नै विशेषता र महत्व छ । त्यस्तै पर्व मध्ये एक हो जितीया । यसलाई तराईको महान पर्व पनि भनिन्छ । यो पर्व तराईबासीहरूको लागि धेरै महत्वपूर्ण र विशेष छ । छठ जस्तै जितिया पर्वलाई पनि तराईबासीहरूले श्रद्धा र भक्तिले मनाउने गर्छन् ।

जितीया पर्व पनि छठ जस्तै तीनदिन सम्म चल्छ । तराईबासी महिलाको जितिया पर्व निष्ठापूर्वक ब्रत बसी मनाइदैंछ । विवाहित नारीले दुःख, जोखिम, विपद र दुर्घटनाबाट छोराछोरीको रक्षा होस् भन्ने कामनाका साथ ब्रत बस्ने चलन छ । पर्व विपद् तथा सन्तान रक्षाका लागि मनाइने किंवदन्ति छ । विशेषगरी थारू समुदायले मनाउने गरे पनि पछिल्लो समय तराईका अन्य समुदायले पनि यो पर्व मनाउने गर्दछन् । निष्ठा, नियम र विधिमा जोड दिइने यो पर्वले आमा र सन्तानबीचको गाढा सम्बन्धलाई समेत दर्शाउने गर्छ । धार्मिक कथाअनुरूप यस पर्वमा सूर्यपुत्र जितमहानको पूजा गर्दै उपवास बसिन्छ । व्रतालुले उनलाई संकट मोचक एवं सफलताको प्रतीकका रूपमा लिन्छन् । पूजा विधिअनुसार

बाँकी ३ पेजमा

विद्यालयबाट कम्प्युटर चोरी

लहान । सिरहाको कल्याणपुर नगरपालिका–१ स्थित लक्षण मण्डल जनता प्राविधिक माध्यमिक विद्यालयबाट कम्प्युटर चोरी भएको छ ।

मंगलबार मध्यरातमा विद्यालयको ताला फोडेर एकथान डेस्कटप, एकथान मोनिटर र दुई थान सीसी क्यामेराको हार्डडिस्क चोरी भएको विद्यालयका शिक्षक उग्रदेव मण्डलले जानकारी दिए । उनका अनुसार जुन कोठाबाट डेस्कटप, मोनिटर र हार्डडिस्क चोरी भयो, उक्त कोठामा २२ थान कम्प्युटर सेट थियो ।

भित्री पृष्ठमा

जितिया पर्व र यसको महत्व

पेज २ मा

स्थानीय तहमा नागरिक संलग्नता देखावटी मात्र कि साँच्चिकैं ?

स्तम्भ : पालिका बहस

पेज ४ मा

श्री पशुपति आर्दश मा.वि.

लहान मटियर्वा–७, सिरहा

भर्ना सम्बन्धी सूचना

कक्षा १ देखि ९ सम्म र कक्षा ११ का सबै बिषयमा नयाँ भर्ना खुलेको हुँदा भर्ना गराउन हुन सम्पूर्ण विद्यार्थी, अभिभावकज्यूहरुमा यसै सूचनासाथ अनुरोध गरिन्छ । बिहान ७:०० बजे देखि ११:०० बजे सम्म विधालय प्रशासन मा सम्पर्क गर्नुहुन जानकारी गराइन्छ !

संकायहरू

१) विज्ञान संकाय २) बाणिज्य संकाय
३) शिक्षा संकाय ४) मानविकी

- ग्रामीण विकास र कम्प्यूटरको विशेष व्यवस्था छ ।
- पाठ्यपुस्तक पनि वितरण हुनेछ ।

समय : विहान ६:०० – १२:०० बजे सम्म

सम्पर्क नं.

प्र.अ. ९८४२८२७८६७ स.प्र.अ. ९८५२८३२३६९
श्री प.आ.मा.वि. लहान ☎०३३–५६०२१३

सिरहा कारागारका ५९ कैदीबन्दी कोरोना संक्रमित

लहान । सिरहामा ६७ जनामा बुधबार कोरोना संक्रमण पुष्टि भएको छ । संक्रमण पुष्टि भएका मध्ये ५९ जना सिरहा कारागारका कैदी बन्दी छन भने ७ जना नेपाली सेना र एक मिर्चैया नगरपालिकाका छन् ।

उनीहरूको पीसीआर रिर्पोट पोजेटिभ आएको जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय सिरहाका प्रमुख कृष्णदेव यादवले जानकारी दिए । पछिल्लो ३ दिनमा सिरहामा १४२ जनामा कोरोना संक्रमण देखिएको छ ।

योसँगै सिरहामा सक्रिय संक्रमित २६५ पुगेको छ । हालसम्म ३५५ जना निको भएर घर फर्किसकेका छन् । १० जनाको कोरोना संक्रमणबाट मृत्यु भएको छ ।

बाँकी ३ पेजमा

बिपी जयन्तीमा वृक्षरोपण र रक्तदान

लहान । महामानव विश्वेश्वर प्रसाद कोइरालाको जन्म जयन्तीका अवसरमा सिरहामा बुधबार वृक्षरोपण र रक्तदान कार्यक्रम गरि मनाइएको छ । नेपाल विद्यार्थी संघले लहान नगरपालिका–१५ स्थित पर्यटकीय स्थल हाथि दहमा वृक्षरोपण कार्यक्रम गरेको छ ।

सांसद एवं कांग्रेस नेता पदम नारायण चौधरीको प्रमुख आतिथ्यतामा हाथि दहमा वृक्षरोपण गरि बिपी जयन्ती मनाइएको हो । त्यसैगरि कांग्रेस लहान नगरसमितिको कार्यालयमा रक्तदान कार्यक्रम गरि बिपी जयन्ती मनाइएको हो । कांग्रेस सिरहा जिल्ला कार्यसमितिका सभापति रामचन्द्र यादवको प्रमुख आतिथ्यतामा रक्तदान कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो । कार्यक्रममा ५५ जनाले रक्तदान गरेका छन् ।

फ्रेन्डस मोडल हसिपटल, लहान-३

(शिव मन्दिरको उत्तरपट्टि रघुनाथपुर)

हाम्रो सेवाहरू

NICU सहितको प्रसुति सेवा
२४ औं घण्टा इमरजेन्सी सेवा

डाक्टरहरू

बालरोग विशेषज्ञ डा. वृजेन्द्र यादव
मधुमेह, प्रेसर डा. ल्युस्युन यादव
प्रसुति रोग विशेषज्ञ डा. विरेन्द्र यादव

सम्पादकीय

कसले सुन्ने दुर्गमको कहर ?

वास्तवमा कुनै पनि वस्तु वा व्यक्तिको आकार, चरित्र र विशेषतामा आउने परिवर्तनलाई नै विकास भनिन्छ । सार्वभौमतः यो अघिल्लो भन्दा गुणात्मक रूपमा नै फरक हुन्छ अर्थात् वस्तु वा व्यक्तिको बढ्ने र परिवर्तन हुने प्रक्रिया नै विकास हो । यो एउटा विशेषताको घटना र परिस्थितिबाट अर्को विशेषतामा रूपान्तरण हुने आन्दोलनको प्रक्रिया हो । यसले पुरानो विशेषता, बुझाइ र मनोविज्ञानलाई पनि रूपान्तरण गर्छ । यसमा भौतिक पूर्वाधार विकास, आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, सांस्कृतिक विकास, भाषिक विकास, बौद्धिक विकास, चिन्तन विकास अनि मनोवैज्ञानिक विकास जस्ता समग्र विकासका विविध पक्षहरू अन्तरनिहित हुन्छ । यसैको सपाट र सग्लो रूप नै विकास हो ।

समाजको समानुपातिक र सर्वाङ्गीण विकासविना सबै वर्ग, जाति, क्षेत्र र लिङ्गको समग्र र समान विकास सम्भव हुँदैन । विकासको समान पँहुचविना समानता र न्याय सुनिश्चित हुँदैन । साधारण भाषामा भन्नु पर्दा विकास भनेको मानिसलाई छनौटको अवसर बढीभन्दा बढी दिलाउने प्रक्रिया हो । यसले मानिसको जिवनलाई सरल र सहज बनाउँदै जान्छ । अर्को भाषामा बुझ्नु पर्दा विकास सामाजिक जिवनमा देखिने सकारात्मक पविवर्तन हो । उदाहरणको लागि यहाँ छोराछोरी पढाउनको लागि कम संख्यामा गुणस्तरीय विद्यालय छन् भने यहाँ शिक्षा क्षेत्रमा राम्रो विकास भएको छ भन्न सकिन्न । त्यसैले विकास एउटा बहुआयामिक पक्ष पनि हो ।

तर सुगम जिल्ला सिरहाको उत्तरवर्ती चुरे क्षेत्रका तीन दर्जन भन्दा बढी बस्तीका वासिन्दा जग्गाको लगत कट्टा नहुँदा उदयपुरको रिश्कु र पञ्चावती पुगेर मालपोत रकम तिर्न बाध्य छन् । उदयपुर जिल्लामा जग्गाको लगत कायम भएकैं कारण धितो राखेर बैंकिङ्ग कारोबारबाट समेत उनीहरु वञ्चित छन् । उत्तरवर्ती विकट चुरे क्षेत्रमा सर्रेअम्बास, चट्टान, मैनामैनी, चकमके, हात्तीढुंगा, खुट्टि, मड्यान, भसुवा, भमरे, रुम्जाटार, बरदमार, आरिदमार, मैनाटार लगायत तीन दर्जनभन्दा बढी बस्ती छन् । पहिला उदयपुरको रिश्कु गाविस–३ र पञ्चावतीको ९ नम्बर वडा रहेको ती क्षेत्र सरकारले २०३२ मंसिर ७ गते राजपत्र प्रकाशन गरि सिरहामा गाँभेको थियो । सिरहामा गाँभेपनि जग्गा धनीपुर्जाको लागत कट्टा गरि नपठाएकैं कारण स्थानीय पाँच घन्टा पैदल हिडेर बर्सेनी तिरो तिर्न बाध्य छन् । गाविसदेखि नगरपालिका भैसक्दा जनप्रतिनिधि, मालपोत हाकिमदेखि सिडिओसम्मलाई जग्गाको लागत्त सिरहातर्फ ल्याईदिन आग्रह गरेपनि कुनै सुनुवाइ नभएको ती भेगका जनताको द्:खेसो छ ।

अर्कोतर्फ जिल्लाको उत्तरवर्ती विकट चुरे क्षेत्रका ती बस्ती धनगढीमाई र लहान नगरपालिकामा परिणत भइसकेपनि बाटघाटो, खानेपानी, बिजुली, सञ्चारमात्र होइन आधारभूत स्वास्थ्य सेवाबाट समेत वञ्चित छन् । धेरैजसो खोलानाला पर्ने ती वडा वर्षायाममा तीन महिन बजारसँग सम्बन्धविच्छेद हुन्छ ।

विकास पूर्वाधारमा पछाडि ती गाउू छूदैछन् वडावासीसूग भावनात्मक सम्बन्धसमेत विकट भएकैं कारण हुन नपाएको स्थानीयले सुनाए । सर्रेअम्बासबाट मड्यान गाउू पुग्न तीन घन्टा पैदल हिंडनुपर्ने भएकाले पनि भावनात्मक सम्बन्ध हुन गाह्रो भएको छ । अधिकांश मकै, कोदो उब्जनी गरी ती वडाबासी गुजारा चलाउँछन् । केही समथर स्थानमा मात्रै धान खेती हुन्छ । धनगढीमाई र लहान नगरपालिकामा पर्ने ती वडामा माध्यमिक विद्यालय समेत छैन । जसका कारण बालबालिका चार घन्टा पैंदल हिंडेर माध्यमिक शिक्षा लिन बाध्य छन् । विकट चुरे क्षेत्र मड्यान, चट्टान, लगायत एक दर्जन गाउँका वासिन्दा खोलाको पानी पीउन बाध्य छन् । खोलामा बाढी आउँदा धमिलो पानी पिउँन बाध्य हुन्छन् । धनगढीमाई र लहान नगरपालिका भएपनि ती वडाका गाउँहरु रातमा उज्यालोका लागि 'टुकी' कै भरमा छन् । तसर्थ विकासलाई नीतिगत बनाउनुपर्दछ । कसैको निगाह भयो भने विकास हुने, कसैले उपेक्षा गऱ्यो भने विकास नहुने अवस्था छ । कहाँ के विकास गर्ने भन्ने हाम्रो एकीकृत योजना छैन । त्यसैले स्थानीय सरकारले दुर्गम भेगका जनताको दु :ख बुझेर विकासमा जोड दिनुपर्ने आवश्यकता छ ।

जितिया पर्व र यसको महत्व

तिलकुमारी शर्मा

धुमधामसँग मनाइने जितिया पर्वको बारेमा यहाँ उल्लेख गर्न सान्दर्भिक होला भन्ने ठानेकी छु । के हो जितिया पर्व ?आमाले आफ्ना सन्तानको मंगलमय कामना गर्दै लिइने ब्रतलाई नै जितिया पर्व वा ब्रत भनिन्छ । जितियालाई जीवितपुत्री, जिउतिया वा जिमुतवाहनको नामले पनि चिनिन्छ ।

जितिया पर्वको महत्व

यस ब्रतमा पूरा दिन रात पानी समेत पिउनु हुँदैन । मुखमा आएको थुकसम्म निल्नु हुँदैन भन्ने चलन छ । विवाहित नारीले सन्तान सुख र प्राप्तिकालागि तथा सन्तानका आमाले सन्तानको रक्षाकालागि यो ब्रत लिने गर्छन् । सन्तानको सुरक्षाका लागि यो ब्रतको महत्व सबैभन्दा बढी भएको कथाहरूमा उल्लेख भएको पाइन्छ । यो ब्रत वा पर्वलाई तीन दिनसम्म मनाइन्छ । असोज कृष्ण पक्षको सप्तमी तिथिदेखी नवमी तिथिसम्म तीनदिन मनाउने गरिन्छ । तिनै दिनका विधि अलग अलग छन् । खासगरी मधेसी र थारू महिलाले मनाउने यो पर्व भारत तथा नेपालमा निकै महत्वका साथ मनाइन्छ । इच्छा भए अन्य जातजातिका महिलाले पनि यो पर्व मनाउन सक्छन् ।

पहिलो दिन

सासुको देहावसान भएकी बुहारीले पहिलो दिन नुहाउने र चिसै कपडामा आफ्ना दिवङ्गत पितृका नाममा घिरौंलाको पातमा खरी (पिना), तेल, सिन्दुर हालेर चढाउनुपर्छ । जिमुतवाहन, चील सियारिन, सासु तथा अन्य महिला पितृहरूका नाममा चढाइन्छ । संभव भए खोला, नदी तलाउमा, संभव नभए आफ्नै घरको पानीको श्रोत भएको ठाउँ जस्तै धारा, ट्यूवेल,इनार आदिको छेउमा थाल वा आरीमा पानी राखी घिरौंलाको पातमा माथी उल्लेखित सामाग्री चढाइन्छ । अगरबत्ती देखाएर त्यसलाई विसर्जन गरिन्छ । सासु हुनेले विहानको यो विधी गर्नु पर्दैन । सोही दिन दिउँसो माछा खानेले माछा र माछा नखानेले कोदोको रोटी वा कोदोको परिकार नुनियाको साँग र झिगनीको सब्जीसँग खान्छन् । त्यसदिन रातीसम्म खान सकिन्छ । कसैले अष्टमी लाग्नु अगाडि दर खाने पनि गर्दछन् । अष्टमी लागेपछि भने मुखमा केही पनि लगाउन हुन्न ।

दोस्रो दिन अर्थात् अष्टमी तिथिका दिन विहान नुहाएर बेलपत्र, फूल, जल आदी चढाएर अगरबत्ती देखाउने र दिनभर निर्जला ब्रत बस्नुपर्छ । बेलुकापख कसैले फलफूल, मिठाइका परिकारले डाली भर्ने गर्छन् । डालीलाई रातो कपडाले बाँधेर मानको (पिंडालुको जस्तै)पातले छोप्ने प्रचलन छ । कसैले थालमा पनि राख्ने गर्छन् । सक्नेले सुनको जितियाको प्रतिमा बनाउँछन् भने नसक्नेले धागोको पनि बनाएर डालामा वा थालमा राख्छन् । डालो भर्ने वा थालमा राख्ने भन्ने कुरा चाहिँ आफ्नो संस्कार र आर्थिकमा भर पर्दछ । त्यसपछि जितवाहन भगवानको ब्रत कथा सुनिन्छ । कथा श्रवणपछि स्वयम् ब्रत बसेका महिलाले डाली वा थालमा राखेको जितियाको प्रतिमा लगाउँछन् । कोही मन्दिर वा इष्टमित्रकहाँ गएर कथा सुन्छन् भने कतिपय आफ्नै घरमा पनि कथा पढ्ने र सुन्ने गर्छन् । खासगरी अष्टमी तिथिको प्रदोश कालमा धुमधामसँग मनाइन्छ यो पर्व ।

तेस्रो तथा अन्तिम दिन जसलाई पारण गर्ने र ब्रत पूरा गर्ने दिनको रूपमा चिनिन्छ । नवमीका दिन कतिबेला साइत छ त्यतिबेला नुहाएर अनि लिपपोत गरेको ठाउँमा डालो वा थाल राख्छन् । चना केराउ, खिर, यदि मिठाइका परिकार बनाएका भए ति परिकार, दही, चिउरा आदि आफ्नो आर्थिक अवस्था र रीतिरिवाज अनुसारका परिकारहरू घिरौंलाको पातमा चढाउनुपर्छ । कसैले खीर चना मात्र पनि चढाउँछन् । चढाउने काम सकेपछि छोराले त्यो डालो उघार्छन् । यसलाई पारण गर्ने भनिन्छ । पूजापाठ सकेपछि प्रसाद खाने चलन छ । जसलाई पारण भनिन्छ ।यसरी जितियाको तीन दिने ब्रत पूरा गर्ने चलन छ । जितिया तिजको ब्रतसँग मिल्दोजुल्दो देखिन्छ । तीज श्रीमानसँग जोडेर लिइन्छ भने जितिया सन्तानसँग । पहिला पहिला तिजमा पनि २४ घण्टा निर्जला ब्रत बस्ने चलन थियो । आजकाल तिजमा आफ्नो स्वास्थ्यको ख्याल गर्दै नून र अन्न बाहेकका खानेकुरा खाएर ब्रत बस्ने चलन भएको छ । तर जितियामा यसरी खान हुँदैन भन्ने मान्यता छ ।

पहिला पहिला यो ब्रत छोराको लागि लिइन्थ्यो भने अब छोरी हुनेले पनि लिन थालेका छन् । अब सन्तानकालागि भन्न थालिएको छ । सन्तानको सुरक्षाका लागि यो ब्रतको महत्व सबैभन्दा बढी भएको ब्रत कथाको महत्वमा दर्साएको पाइन्छ । जितवाहन ब्रत कथामा यस्तो उल्लेख गरेको पाइन्छ ।

कतिपय कथा महाभारत सँग सम्बन्धित छन् त कतिपय पौराणिक कालसँग सम्बन्धित छन् ।

पहिलो कथा

जीवितपुत्री वा जिउतिया वा जिमुतवाहनको कथा

पौराणिक कालमा गन्धर्वका राजकुमारको नाम जिमुतवाहन थियो । उनी ज्यादै सभ्य,उद्धार र परोपकारी हृदयका थिए । उनका पिताले वृद्धावस्थामा बालवृष्ट आश्रममा जाँदा यिनलाई सिंहासनमा बसाए । तर उनलाई राजपाठमा मन लागेन । राज्यको भार आफ्ना भाइहरूको जिम्मा लगाएर पिताको सेवा गर्न वन गए । उतै मलायवती नामकी राजकन्यासँग विवाह भयो । एकदिन वनमा भ्रमण गर्ने क्रममा जिमुतवाहन धेरै अगाडि गए । त्यहाँ रूदै गरेकी एक वृद्धालाई भेटे र रूनुको कारण सोधे । वृद्धाले आफू रूनुको कारण यसरी बताइन् 'म नाग वंशकी स्त्री हुँ । मेरो एउटा मात्र छोरो छ शंकरचुर्ण । पंक्षीका राजा गरूडलाई प्रत्येक दिन एउटा सर्प सुम्पिनु पर्छ । आज मेरो छोराको पालो परेको छ । यसैकारण रोएकी हुँ ।' वृद्धाको कुराले जिमुतवाहन ब्याकुल बने । उनले ति वृद्धालाई आश्वस्त पार्दै भने 'नडराउ म तिम्रो छोराको प्राणको रक्षा गर्छु ।' यति भनेर ति वृद्धाको हातबाट रातो कपडा लिएर त्यसमा आफूलाई बेरेर गरूडलाई बली दिनका लागि बन्दशिलामा सुते । समय हुनासाथ गरूड आए र कपडा सहित जिमुतवाहनको शरीर आफ्नो खुट्टाले समाएर पहाडको शिखरमा लगेर बसे । आफूले पक्रिएको प्राणीको आँखाबाट आँसु र मुखबाट आवाज नआएपछि गरूड बडो आश्चर्यमा परे । सो प्राणीसँग परिचय मागे । जिमुतवाहनले आफुले यसो गर्नुको कारण बताए । गरूडजी उनको बहादुरी र दोस्रोको प्राण रक्षा गर्नकालागि स्वयंको बलिदानी गर्न लागेकाले उनको हिम्मतको कदर र प्रशंसा गर्दै प्रसन्न भएर गरूडजीले उनलाई जीवनदान दिए । साथै अबदेखि नागले बली दिनु नपर्ने पनि बचन दिए । यसरी जिमुतवाहनको शाहसले नाग जातीको रक्षा भयो । त्यसै समयदेखि आफ्ना पुत्रको रक्षाकालागि जिमुतवाहनको पूजाको प्रथा शुरू भयो ।

दोस्रो कथा चील र सियारिनको

समुन्द्रको नजिक नर्वदा नदीको किनारमा कंचरवटी नामको एउटा नगर थियो । त्यस नगरका राजाको नाम मलायाकेतु थियो । नर्वदा नदीदेखि पश्चिम एउटा मरूभूमि जमिन थियो । जसलाई वालुहट नामले चिनिन्थ्यो । त्यहाँ एउटा पाकरको ठूलो रूख थियो । त्यो रूखको हाँगामा एउटा चिल र फेदमा स्याल बस्दथ्यो । यी चिल र स्याल दुवै एकअर्काका घनिष्ट मित्र थिए । एकदिन उनीहरूले वनमा महिलाहरूले जीवितपुत्रीको ब्रत बसेर पूजा गर्दै गरेको देखे । उनीहरूले पनि सामान्य महिलाले जस्तै माता शालिबहिनकी पुत्र भगवान्

बाँकी ३ पेजमा

कोरोना भाइरस संक्रमण सम्बन्धी अत्यन्त जरुरी सूचना

कोरोना भाईरसबाट बच्ने उपायहरु :

क) भिडबाट बच्ने । ख) हिडडुल गर्दा माक्सको प्रयोग गरौं ।ग) साबुन पानीले नियमित हात धोउँ । घ) दही, दुध, घ्यु, पनिर आदिको सेवन गरौं । ङ) एक आपसमा अभिवादन गर्दा नमस्ते गरौं । च) एक आपसमा शारिरिक दुरी कायम राखौं । छ) खोक्दा वा हाच्छ्यु गर्दा अगाडीको व्यक्तिको विपरित दिशामा आफ्नो मुख छोपौं । ज) रोग संक्रमण लागेको शंका लागेमा स्वास्थ्य तथा रोग नियन्त्रण कार्यालयको कल सेन्टरमा नं.१३३९ मा जानकारी दिनु तथा चिकित्सक सित सम्पर्क गरौं । झ) दैनिक रुपमा पानी तताएर मात्र प्रयोग गरौं । ञ) कोरोना भाईरसको संभावित जोखिमबाट बच्न कुनै किसिमको ठूलो सभा, जुलुस, मेला, आदि नगर्न नगराउनको लागि अनुरोध छ ।

सिरहा नगरपालिका कार्यालय, सिरहा

कोरोना भाइरस संक्रमण सम्बन्धी अत्यन्त जरुरी सूचना

कोरोना भाईरसबाट बच्ने उपायहरु :

क) भिडबाट बच्ने । ख) हिडडुल गर्दा माक्सको प्रयोग गरौं ।ग) साबुन पानीले नियमित हात धोउँ । घ) दही, दुध, घ्यु, पनिर आदिको सेवन गरौं । ङ) एक आपसमा अभिवादन गर्दा नमस्ते गरौं । च) एक आपसमा शारिरिक दुरी कायम राखौं । छ) खोक्दा वा हाच्छ्यु गर्दा अगाडीको व्यक्तिको विपरित दिशामा आफ्नो मुख छोपौं । ज) रोग संक्रमण लागेको शंका लागेमा स्वास्थ्य तथा रोग नियन्त्रण कार्यालयको कल सेन्टरमा नं.१३३९ मा जानकारी दिनु तथा चिकित्सक सित सम्पर्क गरौं । झ) दैनिक रुपमा पानी तताएर मात्र प्रयोग गरौं । ञ) कोरोना भाईरसको संभावित जोखिमबाट बच्न कुनै किसिमको ठूलो सभा, जुलुस, मेला, आदि नगर्न नगराउनको लागि अनुरोध छ ।

लक्ष्मीपुर पतारी गाउँपालिका कार्यालय, सिरहा

बलान नदीमा झोलुंगे पुलको शिलान्यास

लहान । सिरहा र सप्तरीको सीमा जोडिएको बलान नदीमा झोलुंगे पुल निर्माण हुने भएको छ । स्वीस बैंक र नेपाल सरकारको साझेदारीमा करिब ३ करोड रूपैयाँ लागतमा २ सय ७२ मिटर लम्बाईको झोलुंगे पुल निर्माण गर्न लागिएको हो । भगवानपुर गाउँपालिकाका प्रमुख बेचन यादव र बलान बिहुल गाउँपालिका प्रमुख दयानन्द गोइतले बुधबार संयुक्त रूपमा पुलको शिलान्यस गरेका छन् । बन्न लागेको पुल सप्तरीतर्फ बलान विहुल गाउँपालिका–३ मा पर्ने दुधैला घाट र सिरहातर्फ भगवानपुर गाउँपालिकाको सिनुरीयाघाटमा जोडिन्छ । बलान नदीमा आउने बाढीले वर्षायाममा सिरहा र सप्तरीबीचको सम्पर्क विच्छेद हुन्थ्यो ।

तराई मधेशमा...

पहिलो दिन ब्रतालुले नदी, पोखरी वा इनारमा रातो माटो र पिनाले नुहाएर चोखिएपछि घिरौंलाको पातमा घिरौंलाको फूल, माटो र पिना चढाएर पुजा गर्छन् । 'नहाय खाय' अर्थात नुहाएर खाना खाएपछि यो पर्व सुरू हुन्छ । अन्य पर्व त्योहारको पूर्व सन्ध्यामा चोखो खाने चलन भएपनि जितिया पर्वको पूर्व सन्ध्यामा माछा र कोदोको रोटी खाने चलन छर । जसलाई मधेसमा 'माछमरूवा' भनिन्छ ।

दोस्रो दिन झिसेमिसे बिहानीमा घरभित्रै सूर्यपुत्रलाई उही रीतले पूजा गर्दै फलफूल, मिष्ठान्न, खीर र पुरीको भोग लगाएर ब्रत बस्छन् । तेस्रो दिन विहान सूर्योदयसँगै घर–आँगन लिपपोत गरि चोख्याएर स्नान गर्न जाँदा सम्पूर्ण पुजन सामग्री नदीमा बगाउने चलन छ । बिहान सूर्य उदय हुनुपूर्व व्रतालु महिला 'अंगुठन' गर्छन । बिहान घिरौलाको पातमा च्युरा दही, केला, अमोट (आँपको रसबाट बनाएको परिकार) आदि प्रसाद चढाई सपरिवार प्रसाद ग्रहण गर्छन् । पितृपक्षमा हुने यस पर्वमा व्रतालु महिला आ–आफ्ना स्वर्गीय आमा, सासुलगायतका महिला पितृलाई नैवेद्य चढाउँछन् । पूर्ण रूपले उपवास बसेकी व्रतालुले घर फर्केर आँगनमा उसैगरी विधिवत् पूजा गरेपछि अन्न ग्रहण गरेपछि यो पर्व सकिन्छ । दुई दिनको निराहार उपवासका क्रममा व्रतालुहरु आफ्नो मुखले सिन्कोसम्म टोक्नु हुन्न भन्ने जनविश्वास छ । भूलबस सिन्को टोकियो वा मुखबाट पानी पनि आयो भन्ने व्रतालु आजीवन ब्रत बस्न पाउँदैनन् । सन्तानको दीर्घायु तथा सुख समृद्धिका लागि गरिने यस पर्वको मिथिलामा विशेष महत्व छ । ठूलो दुर्घटना वा कुनै विपदबाट जोगिएपछि यहाँ भन्ने गर्छन्, 'तोहर माय खर जितिया कैने छलौ तें बाँची गेले' अर्थात् 'तिम्रो आमाले जितिया गरेका कारण तिम्रो ज्यान जोगियो ।'

जितिया...

जिमुतवाहन र जितियाको पूजा गर्ने उद्देश्यले ब्रत बसे । संयोगवश त्यसै दिन त्यस नगरका सबै भन्दा ठूला व्यापारीका छोराको मृत्यु । त्यसै मरूभूमिमा अन्तिम संस्कार गरे । स्यालले मुर्दा देखेर आफ्नो भोकलाई रोक्न सकेन । उसले त्यो मुर्दा खायो । चिलले रोक्दा पनि ऊ रोकिएन, मुर्दा खाएरै छाड्यो । चिलले निष्ठापूर्वक अन्य महिलाले जस्तै विधि विधानले ब्रत पूरा गरिन् । अर्को जन्ममा ब्राम्हण परिवारका भाष्करका घरमा चील जेठी दिदी र स्याल कान्छी बहिनीका रूपमा जन्मिए । दिदीको नाम शिलवती र बहिनीको कपुरावती राखियो । शिलवतीको विवाह बुद्धीसेनसँग र कपुरावतीको विवाह त्यसै नगरका राजा मलायकेतुसँग भयो । उनी कंचरवटी नगरकी रानी भइन् । समय बित्दै जाँदा भगवान जिमुतवाहनको आशिर्वादले शीलवतीका ७ वटा छोरा भए । तर कपुरावतीको बच्चा जन्मँदै मर्दै गरे । समय बित्दै जाँदा शीलवतीका छोराहरु ठूला भए र जागिरको खोजी गर्दा उसै राजदरबारमा नोकरी पाए । ति ७ जना युवकलाई देखेर कपुरावती ईर्ष्याले जल्न लागिन् र मार्ने योजना बनाइन् । आफ्नो योजनामा राजालाई पनि सामेल गरिन् । योजना अनुसार सातै जनाको शीर काटेर भाँडामा राखी रातो कपडाले बेरेर शीलवतीका घरमा पठाइयो । जुन कुरा भगवान् जिमुतवाहनले थाहा पाए । झटपट उनले माटोको शीर बनाइ काटेको शरीरमा जोडी अमृत छर्किए । सातै जना युवक जिउँदा भएर घर फर्किए । उता सातै युवाका पत्नीहरु आफ्नो पतिको शीर राखिएको भाँडा हातमा लिए । भगवान जिमुतवाहनको आशिर्वादले सबै शीरहरू फलमा परिणत भए । युवकहरु पनि घरमा पुगे ।

यता कपुरावती दिदीको घरको खबर सुन्न आतुर थिइन् । शीलवती र सातै बुहारीको रोएको आवाज सुन्न व्याकुल थिइन । तर कुनै पनि आवाज नआएपछि रानी कपुरावतीले दासीलाई पठाइन् । दासी फर्केर आइन् र त्यहाँ रूवावासी होइन सातै छोराहरूका साथमा हाँसीखुशी मनाएको कुरा सुनाइन् । यति सुनेपछि उनलाई राजामाथि शंका लाग्यो । राजालाई उनले सोधिन् । रानीले भनेजस्तै गरेको र आफूले कुनै धोका नदिएको आश्वस्त पार्दै राजाले भने, 'यस्तो लाग्छ कि त्यस परिवारमा भगवानको आशिर्वाद छ । त्यसैले सबै बचे ।' कपुरावती स्वयं गइन् र सारा बृतान्त दिदीलाई सुनाइन् र कसरी बाँचे भन्ने कुरा सोधखोज गरिन् । आफ्नो तपस्याका कारण शीलवतीलाई अघिल्लो जन्मका सारा कुरा याद आए । त्यसपछि शीलवतीले कपुरावतीलाई त्यस रूखको छेउमा लगिन जुन रूखमा उनीहरू पूर्वजन्ममा बस्थे । त्यसपछि उनले अघिल्लो जन्ममा गरेका सबै कुरा बताइन् । यो सुनेर कपुरावती बेहोस भएर ढलिन् र त्यहीं मरिन् । राजाले कपुरावतीको त्यहीं अन्तिम संस्कार गरिदिए ।

शीलबतीले बढो श्रद्धा र निष्ठाका साथ जितियाको ब्रत बसिन् । ब्रतको प्रभावले सात वटा पुत्र भए र छोराहरू संकटबाट पनि मुक्ति पाए । कपुरावतीले लिएको ब्रत पनि तोडिन् । फलस्वरूप कपुरावती नि:सन्तान् भै पाप र जालझेल गर्दै मर्नु पर्यो । यिनै कथालाई आधार मान्दै र विश्वास गर्दै जितिया पर्व प्रत्येक वर्ष महिमाका साथ मनाइन्छ । ***खबर पुर्वाञ्चलबाट***

सिरहा...

स्वास्थ्य कार्यालयका अनुसार समुदाय स्तरमै कोरोना फैलिसकेको अवस्था छ । संक्रमित थपिँदै गएपछि आइसोलेसन बेडको अभाव हुने देखिएको छ । सिरहामा २०५ बेडको आइसोलेसन छ । छपराडी अस्पतालमा ५०, जिल्ला अस्पतालमा ५० र चमावि सिरहामा १०५ बेड छन् ।

जोखिममा रहेका व्यक्तिहरू नै पीसीआर जाँच गराउन नमानिरहेको स्वास्थ्य कार्यालयले जनाएको छ ।

कोरोना भाइरस संक्रमण सम्बन्धी अत्यन्त जरुरी सूचना

कोरोना भाईरसबाट बच्ने उपायहरु :

क) भिडबाट बच्ने । ख) हिडडुल गर्दा माक्सको प्रयोग गरौं ।ग) साबुन पानीले नियमित हात धोउँ । घ) दही, दुध, घ्यु, पनिर आदिको सेवन गरौं । ङ) एक आपसमा अभिवादन गर्दा नमस्ते गरौं । च) एक आपसमा शारिरिक दुरी कायम राखौं । छ) खोक्दा वा हाच्छ्यु गर्दा अगाडीको व्यक्तिको विपरित दिशामा आफ्नो मुख छोपौं । ज) रोग संक्रमण लागेको शंका लागेमा स्वास्थ्य तथा रोग नियन्त्रण कार्यालयको कल सेन्टरमा नं.१३३९ मा जानकारी दिनु तथा चिकित्सक सित सम्पर्क गरौं । झ) दैनिक रुपमा पानी तताएर मात्र प्रयोग गरौं । ञ) कोरोना भाईरसको संभावित जोखिमबाट बच्न कुनै किसिमको ठूलो सभा, जुलुस, मेला, आदि नगर्न नगराउनको लागि अनुरोध छ ।

भगवानपुर गाउँपालिका कार्यालय, सिरहा

कोरोना भाइरस संक्रमण सम्बन्धी अत्यन्त जरुरी सूचना

कोरोना भाईरसबाट बच्ने उपायहरु :

क) भिडबाट बच्ने । ख) हिडडुल गर्दा माक्सको प्रयोग गरौं ।ग) साबुन पानीले नियमित हात धोउँ । घ) दही, दुध, घ्यु, पनिर आदिको सेवन गरौं । ङ) एक आपसमा अभिवादन गर्दा नमस्ते गरौं । च) एक आपसमा शारिरिक दुरी कायम राखौं । छ) खोक्दा वा हाच्छ्यु गर्दा अगाडीको व्यक्तिको विपरित दिशामा आफ्नो मुख छोपौं । ज) रोग संक्रमण लागेको शंका लागेमा स्वास्थ्य तथा रोग नियन्त्रण कार्यालयको कल सेन्टरमा नं.१३३९ मा जानकारी दिनु तथा चिकित्सक सित सम्पर्क गरौं । झ) दैनिक रुपमा पानी तताएर मात्र प्रयोग गरौं । ञ) कोरोना भाईरसको संभावित जोखिमबाट बच्न कुनै किसिमको ठूलो सभा, जुलुस, मेला, आदि नगर्न नगराउनको लागि अनुरोध छ ।

औरही गाउँपालिका कार्यालय, सिरहा

इन्द्रेणी

सात रंग, सात दिन, हरेक दिन नयाँ कहानी ।

आजको इन्द्रेणीमा ...

बाँसले धानेको जीवन कथा

फाईल फोटो

घेराबेरादेखि घर निर्माण र अन्न निफन्न नाङ्लो, चाल्नो, ढकी, डोको, टोकरी लगायत उब्जनी थन्काउन भकारो बनाउन समेत तराई मधेसमा बाँसको प्रयोग गरिन्छ । यहाँका हरेक किसानका घरमा अत्यधिक प्रयोगमा आउने बाँसजन्य सामग्री हुन ।

पछिल्लो पटक बाँस तथा निगालोको फुलदानी, फोटो फ्रेम, कप, टेवुल ल्याम्प स्टेण्ड लगायत सामाग्री ग्रामीण भेगमा चल्तीमा छन् । अधिकांश दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी परिवारको जीविकोपार्जनको आधार बाँस व्यापार र बाँसजन्य सामाग्री बनेको छ । तराईका दलित डोम समुदायको पुर्ख्यौली पेशा बाँसजन्य सामाग्रीको बिक्री वितरण हो । तर डोम समुदायको सिको गर्दै दलित सार्की परिवारसँगै मुसहर लगायत पछिल्लो पटक भूमिहीन सुकुम्बासी परिवारको जीविकोपार्जनको मूख्य आधार बाँसजन्य सामाग्रीको उत्पादन र बिक्री वितरण बनेको छ ।

सिरहाका हरेक दलित र भूमिहीन सुकुम्बासी बस्तीमा घरलौरी बाँसजन्य सामाग्री उत्पादनमा उनीहरू तल्लीन भेटिन्छन् । तर सरोकारवाला निकायले यसको व्यावसायिक र बजारीकरणमा ध्यान दिन नसक्दा यो गुजारा चलाउने माध्यम मात्र बनेको छ । जिल्ला घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय लहान अन्तर्गत लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको तथ्यांक अनुसार वन पैदावरमा आधारित बाँसका सामग्री उत्पादन र बिक्री वितरणमा ३ सय ४० परिवार संलग्न छन् । यो तथ्यांक घरेलुले तालिम दिएर उत्पादनमा संलग्न गराएका परिवारमात्र हुन । त्यसबाहेक जिल्लामा हरेक संघसंस्थाले यस्ताखाले सीपमूलक तालिम दिंदै आएका छन् । अधिकांश पूर्ख्यौली पेशाका रूपमा बाँसजन्य सामाग्रीमा संलग्न छन् ।

कृषकबाट बाँस किनेर बयलगाडामा ग्रामीण र बजार क्षेत्रमा डुलाएर बिक्री गरी सिरहा सखुवानन्कारकट्टी–३ पनडुब्बीका ४५ वर्षीय रामसेवक यादव बाँस व्यापार गर्छन । २ कठा मात्र जग्गा जमीन भएका रामसेवक जनमजदुरीमा खटी गुजारा चलाउन समस्या भएपछि बाँस व्यापारतर्फ लागेका हुन । 'आम्दानी राम्रै छ' उनले भने 'अब त बाूस पाउनै कठिन भो ।' रामसेवक मात्र होइन जिल्लामा ४८ परिवार बाँस व्यापारमा संलग्न छन् ।

१० वर्ष जत्तिको हुँदा नाङ्लो बनाउन सुरू गरेका सिरहा कालाबन्जरका ६६ वर्षीय उत्तिमलाल माझीको जीवन बाँसको सामग्र बनाएर नै बित्यो । । हुन त १५ कठामात्र जग्गाले वर्षभरि गुजारा चलाउन धौं धौं हुनेभएकाले पनि पूर्ख्यौली पेशा गर्न बाध्यता थियो । बाजे बिकाउदेखि बुवा बिलटसमेत नाङ्लो बनाएरै बित्ते । बुद्यौलीमा यही नाङ्लोसँग पैठेजोरी गरेर उत्तिमलालको जीवन चल्यो ।

आठाना पैसादेखि नाङ्लो बनाएर बिक्री गर्न सुरू गरेका उत्तिमलालको दुई पुस्ताले यही नाङ्लोले गुजारा चलाए । उनको पुस्ता पनि यसैले धान्यो । तर, गरिबी र अभाव ज्यूँका त्यूँ रह्यो । ती बस्तीका युवा युवतीदेखि वृद्धवृद्धासम्म बाँसका सामाग्री बनाईरहेका भेटिन्छन् ।

हातमा सीप भए पैसा कमाउन विदेशिनुपर्छ भन्ने छैन । स्वदेशमै बसेर व्यवसाय गरी राम्रै आम्दानी लिन सकिन्छ । यही कुरा पुष्टि गरेका छन् सिरहा गुदिगाउँका काले सार्कीले ।

आफ्नै घरमा बाँस, निगालोको सामान निर्माणको काम सञ्चालन गर्दै आइरहेका काले भन्छन 'वर्षौदेखि बाँस, निगालोको काम गर्दै आइरहेको छु । सिक्ने काम कहिल्यै सकिन्दैन । बाँस तथा निगालोको फुलदानी, फोटो फ्रेम, कप, टेबुल ल्याम्प स्टेण्ड लगायत ग्रामीण भेगमा घरायसी काममा प्रयोग हुने नाङ्लो, चाल्नो, ढकी, डोको, टोकरी समेत बनाउँन सकिने उनले सुनाए ।

जिल्लाको उत्तरवर्ती चूरे क्षेत्रमा बाँस र निगाला प्रशस्त पाइने भएकाले रोजगारीका लागि उपयोगी माध्यम बन्ने गरेको छ । सिरहाको गुदिगाउँ, असनाहा, बलानसेर, कालाबन्जर, फूलबरीया लगायत क्षेत्रमा बाँसजन्य सामाग्री उत्पादन र बिक्री वितरणमा दलित भूमिहीन सुकुम्बासी परिवार सक्रिय रहेकाले कृषकहरूले बाँसको व्यावसायिक खेती गर्न आवश्यक रहेको यसमा संलग्नहरू सुझाउँछन् ।

स्थानीय तहमा नागरिक संलग्नता देखावटी मात्र कि साँच्चिकैं ?

पालिका बहस

श्यामप्रसाद मैनाली

लोकतन्त्रले जनतालाई देशको शासन प्रक्रियामा समावेश गर्नसक्नुपर्दछ । लोकतन्त्रको सुदृढीकरण र स्वीकार्यता जनताबाट प्राप्त हुने मान्यतामा निर्भर रहन्छ । आजको विश्व जनतालाई नै केन्द्रविन्दुमा राखी लोकतान्त्रिक शासन गरिराखेको छ । नागरिक संलग्नताको विषय सापेक्षिक भएकाले यो अमुक देशको परिस्थिति अनुसार यसको अर्थ र उपयोग पनि पृथक् हुने गर्दछ ।

जनपरिचालन र संलग्नताको सम्बन्धमा शासकीय शक्ति र अधिकारको विकेन्द्रीकरण, पारदर्शिता, लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यताको अवलम्बन, नागरिक समाजको क्रियाशीलता, विकासका प्राथमिकताका क्षेत्रहरु, जवाफदेहिता आदिलाई यसको आधारस्तम्भका रुपमा लिने गरिआएको छ ।

जनताको संलग्नतालाई मूर्त रुप दिने गरि कानुनी ढाँचा, देशले निर्धारण गरेको नीतिहरु र विभिन्न कार्यक्रमहरु जनमैत्री हिसाबले कार्यान्वयनमा लगिएको हुनुपर्दछ । स्थानीय स्तरमा हुने जुनसुकै पनि विकास निर्माणका कार्यहरुमा जनतालाई संलग्न गराउने कानुनी व्यवस्था र संरचनात्मक प्रबन्ध औपचारिक रुपमा मिलाई सोहीअनुरुप कुनै सम्झौता नगरी कार्यान्वयनमा लगिएको हुनुपर्दछ । नागरिकको अर्थ र परिभाषा कहिलेकाहीँ अमुक देशका नागरिकलाई मात्र सम्बोधन गर्नेगरि संकुचन गरेको अवस्था पनि देख्न सकिन्छ । तर यसमा त्यस देशका नागरिक, आप्रवासीहरु र शरणार्थीहरु समेत समेट्नुपर्दछ । यो मानवीय विषय हो, विश्वको जुनसुकै स्थानमा रहेका मानवलाई मानवोचित व्यवहार गर्दै उनीहरुलाई अधिकार सम्पन्न बनाउनुपर्दछ ।

त्यसैले नागरिक संलग्नताको विषय राष्ट्रिय सिमानाभन्दा बाहिर गई मानवअधिकारका सर्वमान्य सिद्धान्तलाई आत्मसात गरेको हुनुपर्दछ । अर्को शब्दमा, सबै देशवासीहरु (नागरिकहरु, आप्रवासीहरु र शरणार्थीहरु) सबैलाई राष्ट्रनिर्माणको प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्दै अधिकारसम्पन्न बनाउनुपर्ने मान्यता राखिन्छ । यसको मुख्य लक्ष्य नै सेवाप्रवाहमा उल्लेख्य सुधार ल्याउनु हो । स्थानीय तहमा रहेका सर्वसाधारण जनताले उनीहरुका नाममा सञ्चालनमा ल्याइएका सेवाहरुलाई स्वीकार मात्र गरेर बस्ने होइन, आफ्ना आवश्यकताहरुको पहिचान गरी सोहीअनुरुपका योजना, आयोजना र कार्यक्रमहरु तय गरि आफ्नै संलग्नतामा कार्यान्वयनमा लैजाने र यसरी कार्यान्वयनमा जाँदै गर्दा सेवा प्रदायकहरु, संलग्न भएका विभिन्न निकायहरु एवं पदाधिकारीहरुको अनुगमन र नियमन गरि सेवाको गुणस्तरको पहिचान गरी त्यसलाई सुधार गर्न गराउन लागिपर्नुपर्दछ ।

यसका लागि आवश्यक परे दबाबसमेत दिन तत्पर हुनुपर्दछ र यसका लागि जनता अधिकार सम्पन्न हुनैपर्दछ । त्यसैले नागरिक शब्दलाई उपयोगकर्ता, प्रयोगकर्ता, राज्यबाट उपलब्ध सेवाहरुको छनौटकर्ता आफ्ना लागि आवश्यक जनप्रतिनिधिहरुको निर्वाचनकर्ता एवं कानुनी अधिकारको अभ्यासकर्ता आदिका हिसाबले सुविधाप्राप्त गर्ने समूहका रुपमा लिनुपर्दछ । यथार्थतामा नागरिकहरुलाई राष्ट्रनिर्माण प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्दै राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक – सबै प्रकारका अधिकारहरु निर्बाध रुपमा उपयोग गर्ने अवस्थाको सृजना गर्नु नै नागरिक संलग्नता हो । यसरी नागरिकहरुलाई अधिकारले सुसज्जित बनाई औपचारिक संरचना र कानुनद्वारा सुसज्जित बनाउने मात्र होइन, अनौपचारिक अदालतहरु जस्तै स्थानीय मामिलाहरुका बारेमा स्थानीय तहमा नै उपयुक्त र शीघ्र न्याय दिने परिपाटीको निरन्तरताका साथै सरकारभन्दा बाहिर रहेका विभिन्न प्रकारका सामाजिक संस्थाहरुको प्रभावकारी परिचालन हुनु जरुरी छ ।

गुणस्तरयुक्त नागरिक संलग्नताको प्रत्याभूतिका लागि स्थानीय स्तरका औपचारिक र अनौपचारिक संरचना एवं सर्वसाधारण जनताको राज्यशक्तिसँग सीधा सम्पर्क स्थापित हुनुका साथै प्रभावित गर्नसक्ने अवस्थामा राखिँदा मात्र यसले मूर्त रुप लिन सक्दछ । त्यसैले नागरिक संलग्नताको विषय अत्यन्त जटिल र पेचिलो बन्दै गएको छ ।

आधुनिक लोकतन्त्र प्रतिनिधिमूलक मात्र हुँदैन, यसैमा सीमित हुन पुगेमा लोकतन्त्र नै अपूर्ण बन्दछ । नागरिकलाई सहभागी मात्र गराउने होइन, उनीहरु संलग्न भएका क्षेत्रहरुका सम्बन्धमा जवाफदेहिता वहन गर्नैपर्ने बाध्यात्मक व्यवस्था कानुनतः सृजना गर्नुपर्दछ । देशको राजनीतिक अवस्था, राज्य र समाजबीचको औपचारिक र अनौपचारिक सम्बन्ध, सामाजिक र आर्थिक असमानताको स्थिति, नागरिक समाजको क्षमता र क्रियाशीलता, अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको राजनीतिक र आर्थिक पक्षमा परिराखेको प्रभाव, निर्णय र नीतिनिर्माणमा जनताले पार्नसक्ने प्रभाव, गरीब र सीमान्तीकृत जनताको आवाज मुखरित हुने स्थिति, जनविरोधका कार्यक्रमहरुको गम्भीरतापूर्वक सम्बोधन, राज्यले प्रदान गरेका मञ्चहरु, विधायन, गैसस, सामाजिक अभियन्ताहरुको सक्रियता, समानान्तर सरकारी संयन्त्रहरुको निर्माण र प्रयोग, अनौपचारिक क्रियाकलापहरु आदिको समुच्चय प्रभावकारी परिचालन, उपयोग र जनतालाई सम्मानपूर्वक परिचालन मात्र होइन, अधिकारसम्पन्न बनाई नागरिकहरु नै जवाफदेही हुने विधिसम्मत व्यवस्था प्रस्ट रुपमा मिलाइनुपर्दछ ।

यसले गर्दा जवाफदेहिता वहन नगर्ने परिस्थिति निर्माण भएमा जनस्तरबाटै पुनः दबाब दिने र ठीक अवस्था वा मार्गमा हिँडाउने व्यवस्था गर्न सकियोस् । आफ्ना कर्तव्यबाट दिग्भ्रमित र विचलित भएकालाई जनताबाटै दण्डित हुने परिस्थिति साथै कानुनी हिसाबले नियन्त्रण गर्न पनि जनता सबल हुनुपर्दछ । त्यसैले आधुनिक लोकतन्त्र प्रतिनिधिमूलक मात्र हुँदैन, यसैमा सीमित हुन पुगेमा लोकतन्त्र नै अपूर्ण बन्दछ ।

आधुनिक लोकतन्त्रमा समावेशी र सहभागितामूलक चरित्र हुनैपर्दछ भन्ने आत्मसात विश्वका प्रायः सबै लोकतान्त्रिक समाजमा मान्यता प्राप्त गरिराखेको छ । यस्तो जवाफदेहितालाई प्रभावकारी बनाउने केही सर्वमान्य शर्तहरु आधुनिक विश्वले प्रयोगमा ल्याइराखेको छ । अबको सहभागितामा संस्थागत प्रबन्धको विकल्प हुन सक्दैन । राज्यका संरचनाहरुमा स्थानीय तहका जनतालाई अधिकारसम्पन्न बनाई कार्य गर्न कानुनी मान्यताप्राप्त संस्थागत हैसियत कायम गरिनुपर्दछ । अनौपचारिक घोषणा र वक्तव्यबाजीबाट अर्थपूर्ण नागरिक संलग्नताको सम्भावना अत्यन्त कमजोर हुन्छ । आवधिक निर्वाचनद्वारा जनताप्रति निष्ठावान नबन्ने प्रतिनिधिहरुलाई विस्थापित गर्न वा प्रत्याह्वान गर्नसक्ने सशक्त अधिकार जनतामा निहित हुनुपर्दछ । यसको प्रयोग विकसित देशहरुमा निरपेक्ष लोकतन्त्र वा निर्वाचित अवधिअघि नै प्रतिनिधिहरुको कार्य सन्तोषजनक नभएमा प्रत्याह्वान गर्नसक्ने व्यवस्थासमेत प्रयोगमा आइराखेको छ ।

राज्य संयन्त्र उपयुक्त हिसाबले अघि नबढेमा त्यसको सशक्त प्रतिवाद, प्रतिरोध र विरोध गर्ने, सडकमा प्रदर्शन गरि दबाब सृजना गर्ने अधिकार हुनुपर्दछ । सञ्चार जगत् अत्यन्त सबल, निष्पक्ष, खोजमूलक, जिम्मेवार र प्रभावकारी हुनुपर्दछ । सत्यतथ्य समाचार सम्प्रेषण गर्न प्रोत्साहित हुने वातावरण राज्यले निर्माण गर्नुपर्दछ । पीतपत्रकारिताबाट ग्रस्त सञ्चारमाध्यमका सञ्चालकहरुलाई शीघ्र कडाभन्दा कडा कारवाही गरिनुपर्दछ । यस सम्बन्धमा विभिन्न लोकतान्त्रिक देशहरुमा संस्था खारेज गर्नेदेखि कडा कारावासको सजाय दिनेसम्मको व्यवस्था मिलाइएको छ । यस्तो जवाफदेहिताको वहन जनमुखी संरचना, संस्था र मञ्चहरुले राजनीतिक र सामाजिक दुवै प्रकारको जवाफदेहिता वहन गर्नुपर्दछ । यसरी जवाफदेहिता वहन गराउँदा कुन क्षेत्र कमजोर र सबल देखियो भन्ने विषय उल्लिखित पहलकदमीका आयाम र स्तर, जवाफ दिने बाध्यात्मक परिस्थितिको सिर्जना, उत्तरदायित्व वहन गर्ने अवस्था, कार्यान्वयनको प्रभावकारिताको अवस्थाका आधारमा निर्क्यौल गर्ने वस्तुगत आधारहरु तयार पारिएको हुन्छ ।

संघसंस्था खोल्ने स्वतन्त्रता, अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता र प्रेस स्वतन्त्रतालाई संवैधानिक प्रत्याभूति प्रदान गर्ने, माग र आपूर्तिबीचको सन्तुलन मिलाउने सम्बन्धमा राजनीतिक सक्षमता र क्रियाशीलताको प्रदर्शन व्यवहारमा नै हुनुपर्ने, कानुनी व्यवस्था एवं ढाँचा, राजनीतिक प्रतिनिधित्व र सरकारी संयन्त्रको समुचित व्यवस्था गर्दै जनताको क्रियाशीलता र क्षमताको विकास गर्नु अपरिहार्य छ ।

नागरिकलाई संलग्न गराउँदै अघि बढ्ने प्रक्रिया सहज देखिँदैन । परिवर्तनका वाहककहरुमा थोरै मात्र क्रियाशीलता कम हुँदा यो प्रभावित बन्दछ । नागरिक समाजलगायत परिवर्तनका वाहककहरुले बोकेका मूल्यमान्यता, राजनीतिक आस्था, आदर्श, व्यक्तिगत महत्वाकांक्षा आदिका कारणले यो विषय नकारात्मक रुपमा प्रभावित भइराखेको दृष्टान्तहरु प्रशस्त मात्रामा सबै प्रकारका समाजहरुमा देख्न सकिन्छ । स्थानीय तहमा क्रियाशीलता दिने यस्ता संस्थाहरु समूहहरु आदिमा नीतिनिर्माण गर्ने र निर्णय लिने समयमा प्रभाव पार्नसक्ने क्षमताको कमी पाइन्छ ।

प्रायः नागरिक समाजको प्रयोग अपवादबाहेक सबै प्रकारको समाजमा सरकार र जनताका बीच मध्यमार्गी भूमिका निर्वाह गर्नुमा सीमित गरिएको हुन्छ । तर नागरिक समाजले यसभन्दा माथि उठी सशक्त भूमिका र जवाफदेहिता वहन गर्नसक्नु पर्ने हो, सोहीअनुरुप राज्यले सहजकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्नुपर्नेमा यस प्रकारको अभ्यास बिरलै मात्र पाइएको छ ।

नागरिक संलग्नताको विषय लोकतन्त्रमा आधारित हुने भएकाले साम्यवाद, तानाशाहीतन्त्र, सर्वसत्तावाद अवलम्बन गरिएका देशहरुमा यसको कल्पना गर्न सकिँदैन । लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्था भएका देशहरुमा पनि एकात्मक शासन र संघीय शासन व्यवस्था दुवैमा जनताको अत्यधिक सहभागिताको प्रत्याभूति गराई जनतालाई सशक्त गराइआएको देखिन्छ । यी दुवै लोकतान्त्रिक व्यवस्थामा जनसहभागिताको र संलग्नताको सुनिश्चितता हुनसक्दछ । तर अमुक देशले बोकेको राजनीतिक संस्कार, जनचेतनाको स्तरबाट यसको निर्धारण हुनेगरेको छ । यसलाई सुसञ्चालन गराउने सम्बन्धमा चारवटा प्रस्थानविन्दुहरु जस्तै उपलब्ध सेवाको प्रकार र गुणस्तरको बारेमा निरन्तर रुपमा सूचना प्राप्त हुने व्यवस्था मिलाउने, जनताद्वारा सेवाप्रदायक निकाय र पदाधिकारीहरुको नियन्त्रण र अनुगमनमा कुनै पनि प्रकारको सम्झदारी नगर्ने, जनताका गुनासाहरुलाई यथासमयमा सम्बोधन गर्ने र सेवाको गुणस्तरमा सुधार ल्याउने प्रयोजनको लागि गरिने विरोध कार्यक्रमहरुका लागि राज्यले नै कानुनी मान्यता दिई प्रोत्साहित गर्नुपर्ने रहेका छन् ।

सारांशमा भन्नुपर्दा, संघसंस्था खोल्ने स्वतन्त्रता, अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता र प्रेस स्वतन्त्रतालाई संवैधानिक प्रत्याभूति प्रदान गर्ने, माग र आपूर्तिबीचको सन्तुलन मिलाउने सम्बन्धमा राजनीतिक सक्षमता र क्रियाशीलताको प्रदर्शन व्यवहारमा नै हुनुपर्ने, कानुनी व्यवस्था एवं ढाँचा, राजनीतिक प्रतिनिधित्व र सरकारी संयन्त्रको समुचित व्यवस्था गर्दै जनताको क्रियाशीलता र क्षमताको विकास गर्नु अपरिहार्य छ । यी सबै व्यवस्था गर्ने क्रियाशीलता र उत्साह देशको लोकतान्त्रिक राजनीतिमा हुनु जरुरी छ । अन्यथा, नागरिक संलग्नताको विषय सिद्धान्तमा मात्र सीमित हुनेछ । *लोकान्तरबाट*

कोरोना भाइरस संक्रमण सम्बन्धी अत्यन्त जरुरी सूचना

कोरोना भाईरसबाट बच्ने उपायहरु :

क) भिडबाट बच्ने । ख) हिडडुल गर्दा माक्सको प्रयोग गरौं ।ग) साबुन पानीले नियमित हात धोउँ । घ) दही, दुध, घ्यु, पनिर आदिको सेवन गरौं । ङ) एक आपसमा अभिवादन गर्दा नमस्ते गरौं । च) एक आपसमा शारिरिक दुरी कायम राखौं । छ) खोक्दा वा हाच्छ्यु गर्दा अगाडीको व्यक्तिको विपरित दिशामा आफ्नो मुख छोपौं । ज) रोग संक्रमण लागेको शंका लागेमा स्वास्थ्य तथा रोग नियन्त्रण कार्यालयको कल सेन्टरमा नं.१३३९ मा जानकारी दिनु तथा चिकित्सक सित सम्पर्क गरौं । झ) दैनिक रुपमा पानी तताएर मात्र प्रयोग गरौं । ञ) कोरोना भाईरसको संभावित जोखिमबाट बच्न कुनै किसिमको ठूलो सभा, जुलुस, मेला, आदि नगर्न नगराउनको लागि अनुरोध छ ।

नवराजपुर गाउँपालिका कार्यालय, सिरहा

कोरोना भाइरस संक्रमण सम्बन्धी अत्यन्त जरुरी सूचना

कोरोना भाईरसबाट बच्ने उपायहरु :

क) भिडबाट बच्ने । ख) हिडडुल गर्दा माक्सको प्रयोग गरौं ।ग) साबुन पानीले नियमित हात धोउँ । घ) दही, दुध, घ्यु, पनिर आदिको सेवन गरौं । ङ) एक आपसमा अभिवादन गर्दा नमस्ते गरौं । च) एक आपसमा शारिरिक दुरी कायम राखौं । छ) खोक्दा वा हाच्छ्यु गर्दा अगाडीको व्यक्तिको विपरित दिशामा आफ्नो मुख छोपौं । ज) रोग संक्रमण लागेको शंका लागेमा स्वास्थ्य तथा रोग नियन्त्रण कार्यालयको कल सेन्टरमा नं.१३३९ मा जानकारी दिनु तथा चिकित्सक सित सम्पर्क गरौं । झ) दैनिक रुपमा पानी तताएर मात्र प्रयोग गरौं । ञ) कोरोना भाईरसको संभावित जोखिमबाट बच्न कुनै किसिमको ठूलो सभा, जुलुस, मेला, आदि नगर्न नगराउनको लागि अनुरोध छ ।

सखुवानन्कारकट्टी गाउँपालिका कार्यालय, सिरहा

कोरोना भाइरस संक्रमण सम्बन्धी अत्यन्त जरुरी सूचना

कोरोना भाईरसबाट बच्ने उपायहरु :

क) भिडबाट बच्ने । ख) हिडडुल गर्दा माक्सको प्रयोग गरौं ।ग) साबुन पानीले नियमित हात धोउँ । घ) दही, दुध, घ्यु, पनिर आदिको सेवन गरौं । ङ) एक आपसमा अभिवादन गर्दा नमस्ते गरौं । च) एक आपसमा शारिरिक दुरी कायम राखौं । छ) खोक्दा वा हाच्छ्यु गर्दा अगाडीको व्यक्तिको विपरित दिशामा आफ्नो मुख छोपौं । ज) रोग संक्रमण लागेको शंका लागेमा स्वास्थ्य तथा रोग नियन्त्रण कार्यालयको कल सेन्टरमा नं.१३३९ मा जानकारी दिनु तथा चिकित्सक सित सम्पर्क गरौं । झ) दैनिक रुपमा पानी तताएर मात्र प्रयोग गरौं । ञ) कोरोना भाईरसको संभावित जोखिमबाट बच्न कुनै किसिमको ठूलो सभा, जुलुस, मेला, आदि नगर्न नगराउनको लागि अनुरोध छ ।

धनगढीमाई नगरपालिका कार्यालय, सिरहा

लहानपोस्ट् दैनिकका लागि प्रकाशक : भरत जर्घामगर, सम्पादक : शम्भु कुमार यादव, कानुनी सल्लाहकार : सन्तोष सुवेदी कम्प्यूटर ले-आउट : महेन्द्र प्रसाद चौधरी
कार्यालय :लहान नगरपालिका-१०, सिरहा फोन नं. ०३३५६१९६७, ९८५२८२४९६७, ९८५२८३९३१५ website : www.lahanpost.com , e-mail : lahanpost@gmail.com मुद्रक : न्यू यदुवंशी अफसेट प्रेस, लहान,(सिरहा)